

La proposta educativa "Coneguem el Marroc", a l'escola Anicet de Pagès, de Figueres.

Les activitats de cooperació solidària i d'educació per al desenvolupament

Judit Fullana,
Pere Soler,
Maria Pallisera
i Alfons Martinell

El dia 23 de febrer de 1996 va tenir lloc la presentació de l'*Estudi de les activitats sobre cooperació solidària nord-sud i educació per al desenvolupament en els centres educatius de la ciutat de Girona*, en el marc d'una jornada organitzada pel Consell Escolar Municipal de Girona (CEM), sobre cooperació solidària.

La iniciativa d'aquest estudi va sorgir del CEM quan en el plenari del 15 de juny de 1993 es va aprovar la proposta que havia treballat la comissió tercera de relacions Educació-Ciutat sobre la cooperació solidària i el desenvolupament. La proposta en qüestió intentava oferir elements de reflexió adreçats a tota la comunitat educativa de la ciutat, entesa en sentit ampli, i en particular als centres educatius, per tal de sensibilitzar, informar, formar i aconseguir desvetllar en la ciutat actituds de coopera-

ció i solidaritat, especialment vers els països més desafavorits del planeta.

Per fer possible aquesta proposta la Comissió de Relacions Educació-Ciutat es va plantejar la conveniència de realitzar un estudi en profunditat de tots els centres educatius de la ciutat de Girona, i va sotmetre a aprovació del plenari del Consell, el 21 de juny de 1994, la proposta de demanar a l'Ajuntament de Girona que fes les gestions per signar un conveni amb la UdG, per tal que el Grup de Recerca i Estudis en Educació Social del departament de Pedagogia realitzés un estudi sobre les activitats que en l'àmbit de cooperació solidària es porten a terme als centres educatius de la ciutat de Girona.

Un dels aspectes que interessava era recollir totes aquelles experiències que es feien a la ciutat, sobretot als centres educatius, en el sentit de potenciar la cooperació i la solidaritat referides als països del Sud.

Per això decidírem visitar tots els centres d'ensenyament primari i secundari de la ciutat per tal de proposar-los que contestessin un qüestionari que ens permetés recollir diversos aspectes sobre el tema. Això ens possibilitava comprovar d'una banda la sensibilització dels centres educatius envers aquest tema, i de l'altra, el grau de receptivitat que tindrien a les propostes que es puguin fer en un futur des del CEM.

L'estudi volia conèixer i analitzar les activitats de *cooperació solidària nord-sud i educació per al desenvolupament* que s'havien realitzat en els centres educatius de la ciutat de Girona. Interessava conèixer com es tractava aquest tema en els plantejaments institucionals dels centres, en les programacions escolars i també en les activitats extraescolars. Es tractava també d'esbrinar quins membres o sectors de la comunitat educativa estaven implicats en l'organització d'activitats que treballessin aquests continguts i quin era el nivell de receptivitat que hi tenien els alumnes. En resum, s'intentava disposar d'un cert diagnòstic sobre la situació d'aquesta temàtica en els centres de Girona i els potencials nivells d'intervenció en aquest camp de l'educació cívica.

En el moment actual hi ha una gran varietat de posicions i opinions sobre el conjunt d'aquestes activitats. Per això era necessari avançar en una definició que ens permetés aconseguir un consens i establir uns mínims sobre el tema d'estudi. Sense esgotar-ne les possibilitats i les denominacions, i com a punt de partida per orientar l'elaboració del treball posterior vam proposar les definicions següents:

• Per *Cooperació solidària nord-sud* entenem aquelles activitats organitzades pel centre educatiu o la comunitat educativa per tal de sensibilitzar, cooperar i educar en projectes de desenvolupament social, econòmic i educatiu de països, poblacions o zones geogràfiques de l'anomenat tercer món, dirigides als alumnes, altres membres de la comunitat educativa o a la població en general i orientades a l'acció-participació dels agents en activitats amb aquesta finalitat (acció, participació, autoorganització...).

Per *Educació en ell/per al desenvolupament* entenem aquelles activitats

organitzades pel centre educatiu o la comunitat educativa per tal d'aprendre actituds positives i valors envers la pau, el desarmament, el respecte als Drets Humans, el medi ambient i la diversitat cultural. Van dirigides fonamentalment a l'alumnat del centre educatiu i també a altres agents de la comunitat educativa o a la població en general. Estan orientades bàsicament a un canvi d'actituds.

Per obtenir informació es va elaborar un qüestionari i una fitxa d'activitats que es van adreçar a tots els centres educatius d'ensenyament primari i secundari, públics i privats, de la ciutat de Girona. En el procés de recollida d'aquestes dades hi van col·laborar un grup de set alumnes de segon curs d'Educació Social de la Universitat de Girona. El qüestionari recollia informació sobre els aspectes següents:

– Consideració de l'Educació per al Desenvolupament i la Cooperació Solidària com a objectius que cal treballar al centre educatiu.

– Relació d'activitats realitzades i dels seus responsables durant els cursos 1993-94 i 92-93.

– Valoració general de la realització d'activitats relacionades amb l'Educació per al Desenvolupament i la Cooperació Solidària.

– Sugeriments i propostes per a la realització d'aquestes activitats.

La fitxa recollia informació específica de cada una de les activitats i aprofundia en els plantejaments i organització de cada una de les propostes:

– Identificació dels agents organitzadors i responsables de l'activitat.

– Identificació dels destinataris de l'activitat.

– Descripció de l'activitat, especificant-ne els objectius, la durada i el nombre de participants.

– Valoració de l'activitat.

Conclusions

En aquest apartat presentem un resum d'algunes de les conclusions més significatives obtingudes en aquest estudi.

En primer lloc podem afirmar que es detecta poca precisió en el tractament d'aquests conceptes pel que fa als plantejaments institucionals dels diferents centres (projectes educatius,

reglaments de règim intern, projectes curriculars de centre, programacions d'aula, etc.). Hi ha una tendència a reduir el que haurien de ser aquests plantejaments a simples recomanacions morals sobre els valors de respecte, solidaritat i ajuda, i, malgrat la preocupació manifestada pels centres, no es troben formes de concreció específica que permetin avançar cap a una incorporació completa d'aquests plantejaments en els seus projectes.

En relació a les activitats de CS/ED i als seus continguts, es fa palès que, pel fet que aquests conceptes no estan prou estudiats i definits, es troben molt influenciats per les interpretacions personals de qui els utilitza. Des d'aquesta perspectiva es realitzen activitats de cooperació i de solidaritat molt diversificades i amb finalitats molt diferents. Per això resulta difícil fer-ne una classificació. S'observa que, en general, la majoria són activitats puntuals, de caire benèfic, i amb poca presència d'accions inserides en una programació dels valors socials. Veiem també que hi ha un predomini d'activitats de recaptació –per exemple, recollida de material i recaptació de fons– iniciades per institucions externes als centres educatius.

Pel que fa a l'interès dels diferents agents de la comunitat educativa pels temes de CS/ED, es detecta que hi ha un cert interès per part d'alguns/es professors/es, tal com es desprèn del fet que s'organitzen algunes activitats i es participa en campanyes organitzades per diferents institucions i ONG.

També s'ha detectat un cert cansament i una manca de motivació, a causa, en part, del gran nombre de sol·licituds que reben els centres per participar en campanyes organitzades per les institucions i ONG preocupades per aquestes problemàtiques. La sobredemanda d'adhesió a activitats organitzades des de fora dels centres educatius pot dificultar la generació, per part de la comunitat educativa de cada centre, d'un debat més aprofundit sobre la conveniència i la necessitat de plantejar estratègies de CS/ED i, sobretot, el procés d'elaboració i implementació d'aquestes estratègies.

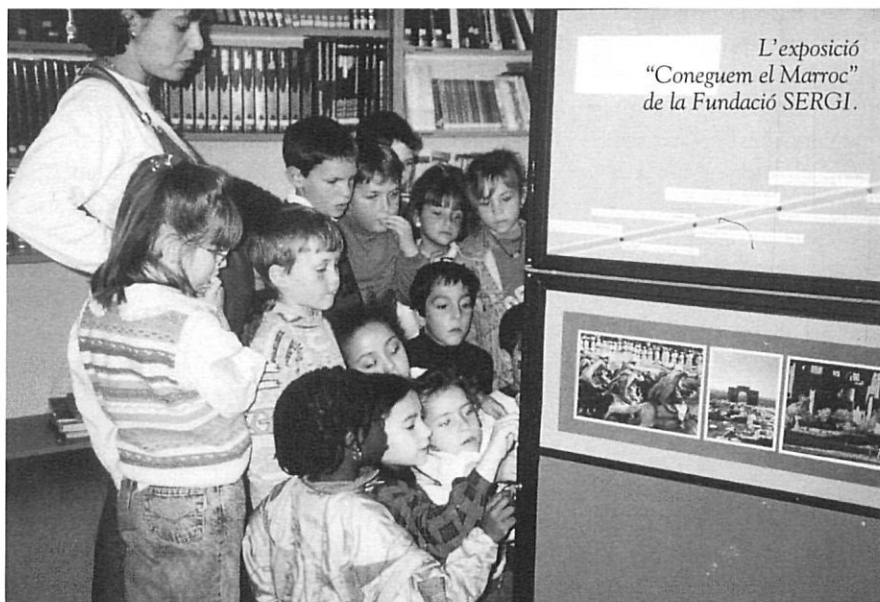
Pel que fa a conèixer quines són les variables que incideixen en la realització o no realització d'aquestes activitats als centres educatius de primària

i secundària de Girona, hem observat que el fet que l'ED/CS figuri en els documents institucionals com a principis educatius no pressuposa necessàriament que aquestes activitats es programin de manera regular en els plans de centre. En la majoria dels casos no s'integren al currículum i es duen a terme d'acord amb les propostes exteriors o com a activitats puntuals internes al centre.

S'evidencia també que aquestes activitats es realitzen sense disposar d'un material didàctic i pedagògic adequat i específic. Els/les mestres no disposen de materials i recursos per donar a conèixer l'autèntica realitat i la cultura dels països del Sud. També troben a faltar orientacions per dur a terme accions que s'integrin en les diferents àrees o bé amb un *caire transversal*.

Pel que fa a la participació dels diferents agents educatius en aquest tema, sembla que les institucions i les ONG tenen un paper important en la provisió d'activitats, liderant i coordinant moltes de les campanyes. Per això es pot dir que hi ha una manca d'iniciatives per part dels mateixos membres de la comunitat educativa. Quan els centres assumeixen alguna proposta és el professor qui pren la responsabilitat i porta majoritàriament l'organització de les activitats. Hi ha molt poques experiències de grups d'alumnes que es responsabilitzin de l'organització de propostes. En general, el paper dels alumnes es redueix al de receptors dels efectes de les campanyes, ja sigui com a destinataris de les activitats o bé com a receptors de les demandes concretes de material i de fons econòmics que es fan des d'organitzacions externes al centre educatiu. La participació d'altres membres de la comunitat educativa és també poc significativa.

Els pares participen majoritàriament de manera indirecta en aquestes activitats, perquè en les accions de recollida de material solen ser els que en últim terme subministren el material, els objectes o els diners als seus fills. Valorem positivament aquestes accions, ja que proporcionen ocasions especials a les famílies per tractar i reflexionar, pares i fills, sobre aquests temes. Caldria, però, pensar en altres maneres per implicar més els pares i poder recollir més les seves opinions.

IBENE CASSELLAS / EL PUNT

Propostes i suggeriments

En primer lloc, pensem que cal incidir en la formació del professorat. És important tractar l'ED/CS en la formació inicial del professorat de la Facultat de Ciències de l'Educació per preparar els futurs professionals en les temàtiques actuals que l'escola ha de tractar. En aquesta mateixa línia, caldria proporcionar uns mínims recursos —experiències, activitats, metodologies...— que facilitessin als futurs professionals de l'educació la planificació, implementació i avaluació d'activitats de CS/ED als centres educatius.

La formació permanent, en servei, és també molt important. Caldria en aquest sentit proporcionar formació i assessorament als equips directius i al professorat interessat respecte d'aquests temes i les seves possibilitats educatives.

Seria recomanable promoure, en els centres educatius, en les institucions i en les ONG de Girona, un nucli de professionals amb experiència en el tema, a partir del qual es generessin en els diferents centres educatius els processos que poden conduir a la consideració d'aquests plantejaments, tant en els documents formals del centre com en els aspectes més directament relacionats amb la intervenció educativa. És important incorporar aquests conceptes en el treball diari a partir del tractament de caire transversal. No es pot abordar la CS/ED des de petites activitats puntuals deslligades del treball educatiu de cada dia i dels contin-

guts escolars. Un treball més exhaustiu des dels projectes curriculars podria ajudar a prioritzar tant les necessitats com les accions que caldria realitzar.

Proposem l'obertura d'un debat general i en cada centre per plantejar-se quin tractament ha de tenir la CS/ED. Aquesta és una tasca que pertoca a cada centre educatiu i a cada equip de professionals. És a dir, cal plantejar-se quina metodologia s'ha d'emprar per treballar aquests temes.

Caldria fomentar que les activitats de CS i ED no es quedessin únicament en accions de caràcter benèfic i caritatiu i procurar que incidissin més en la sensibilització i canvi d'actitud dels alumnes i dels diferents membres de la comunitat educativa. Seria interessant també fomentar que els projectes no es quedessin en el marc intern de l'escola i procurar buscar col·laboració amb altres associacions i institucions. Es fa necessari, doncs, estudiar les formes més adients per fomentar la participació de les associacions de pares, les associacions d'alumnes, els grups d'alumnes, etc. per anar eixamplant la participació a tota la comunitat educativa i, per extensió, també a la ciutat. Això ajudaria a donar una major visibilitat als projectes que es porten a terme, alhora que caldria pensar també en els diferents mitjans de comunicació.

Judit Fullana, Pere Soler, Maria Pallissera i Alfons Martinell són professors de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UdG.